

EN OPPOSITION SOM INTE FÖRTJÄNADE ATT TA ÖVER

STIG-BJÖRN LJUNGGREN

Det parti som vill vinna ett val måste vara känslig för folkliga inspirationer.

Borgerligheten förlorade valet.

Den borde ha lyssnat på Ulf Lundell.

Ur högtalarna dånar Ulf Lundell. Han sjunger om svensk samtid, i en av de bästa rocklåtarna under 90-talet.

Dra kragen tätt kring halsen idag

Det blåser snålt och kallt

Gå med knuten näve i fickan idag

Du ser det överallt

Femhundrausen utan jobb idag

Dom behövs inte mer

Gott om herrar som hoppar fallskärm idag

Se hur dom dalar ner

Jag ser rött!

Frågan jag vill ställa här är: Varför ser inte Lundell blått istället?

Och om någon nu försöker ignorera frågan genom att ställa sig kall-sinnig till vad en gammal stöt som Lundell tycker – varför är det ingen

STIG-BJÖRN LJUNGGREN är Fil Dr i statsvetenskap på en avhandling om programskrifter och lätt trött på de politiska partierna.

annan rocklåt som förkunnar att "jag ser blått!"?

När jag tänker närmare på saken kan jag inte komma på en enda visa, sång, låt eller liknande som "ser blått", trots att vi lever i ett tjuvsamhälle som skulle kunna påstås vara resultatet av "röd" politik.

Det finns förvisso oerhört många i kultursvängen som predikar borgerliga värderingar, men sällan eller aldrig gör någon det med udd. Det finns ingen som samlar vreden över dagens samhällsproblem och omvandlar det till ett piskrapp som rensar luften.

Det enda samhällskritiska som borgerligheten kan framföra – förutom bredbandsförkunnelser av Carl Bildt, anti-sossereplik av Gunnar Hökmark, sifferexempel av Lars Tobisson, skattekritik av Bo Lundgren och gammeluniversitetens höga visa av Per Unckel – är faktiskt bara när numera medelålders nyliberaler sjunger Blå Tågets gamla proggrefrång om Staten och kapitalet.

Annars är den kulturella inrikt-

ningen i klass med Kungssången eller Färdrens kyrka. Eller så något småborgerligt framträdande i ett av kommunmedel uppbyggt Musikens Hus.

Analys räcker inte

Varför har då borgerligheten misslyckats?

Kan det vara därför att den saknar en själ? Och om den mot förmodan har en själ, så har den haft svårt att bilda förbund med det svenska folket. Ty det känns ofta fruktbart att hävda att borgerligheten – och i synnerhet dess mest medvetna del – aldrig haft den där riktiga samhälleliga känningen.

Moderaterna har fört en ständig kamp för att bli accepterade som en lika god, folklig och ädel kraft som socialdemokraterna. Partiets historia har i hög grad handlat om detta. Arvid Lindman förde in partiet i den demokratiska skaran. Gösta Bagge och Fritiof Domö ansvarade för ledarskapet när högern sällade sig till välfärdsstatens positiva kritiker. Med

Jarl Hjalmarson var högern stundtals riktigt folklig. Under Gunnar Heckscher och Yngve Holmberg gjordes några tappra försök att en gång för alla göra partiet till en bred allmänborgerlig rörelse, även till priset att principerna blev suddiga. Gösta Bohman rådde bot på förvirringen och återgav partiet en fokusering på huvudfienden (s). Detta arv har sedan förvaltats av Adelson och Bildt.

Men på senare år har man kunnat spåra en ny analys i den moderata förkunnelsen. Det tycks som om partiet betraktar samtiden som en onödig väntan på Det Nya Samhället. Det dagspolitiska knegandet har liksom inte riktigt sin plats i den politiska retoriken från högre ort. De vatten- och avloppsmoderater som sitter ute i verksamheterna, med en konkret kommunal verksamhet, anses inte riktigt ha kommit till ideologisk klarhet. Istället för att hänge sig åt lågskattesamhällets principiella önskvärdhet envisas de med att fullfölja administrationen av sossestatens institutioner.

Det breda stödet saknas

Det är fullt möjligt att detta är en riktig analys. Sannolikt befinner vi oss i ett formativt moment och den politiska kraft som lyckas samla framtidens Sverige blir den ledande förnyande politiska rörelsen i Sverige. Det är inte heller uteslutet att några moderata kommunalråd skulle göra bättre ifrån sig om de läst och begripit Hayek.

Men samtidigt är det nog inte säkert att det räcker med att begripa att

framtiden snart kommer på besök. Man måste också komma på ett sätt att få människors stöd i denna förvandlingsprocess. Det breda stödet har ännu högern inte lyckats skrapa ihop. Det är också därför som Ulf Lundell ser rött och inte blått.

Malliga moderater

Vad saknar då högern – och därmed stora delar av borgerligheten?

Ett svar är att borgerligheten stundtals visar bottenlöst förakt för folkliga inspirationskällor. Faktum är att moderaterna i denna valrörelse ibland givit ett malligt intryck.

Carl Bildts vägran att först låta sig intervjuas av Leif "Loket" Olsson kan sägas vara signifikant för detta. Författaren av denna artikel torde vara en av de få personerna i vårt land som hyser en uppriktig beundran för båda dessa kändisar. Bildt är intelligent (trots att han inte är från Stockholm) och receptiv. Han är kanske inte direkt folklig, men definitivt inte en ignorant mallgroda. Till skillnad från en del andra politiska företrädare har Carl Bildt en påfallande social kompetens. Därvidlag påminner han mycket om "Loket", som inte bara är folklig och ett socialt geni, han är sannolikt också en av de mest underskattade personerna av människor i den politiska klassen.

Jag tror också att den ideologiska självsäkerheten hos många inom moderaterna ibland gör att de känner sig stå över plebsen. Och visst känner man sig lite extra av att ha läst Hayek och Nozick.

På ett sätt påminner moderaterna i hög grad om socialdemokraterna. Den som bekantar sig med båda dessa partier upptäcker snart att det finns en lång rad företeelser som är likartade. En sådan är att besvikelser över valförluster inte fullt ut erkänns i partiledningarnas närhet. Det finns en förljugenhet som odlas i partitoppen och som är påfallande lika varandra. Socialdemokraterna gjorde ett uselt val och har till 90 procent sig själva att skylla. Moderaterna lyckades inte att mobilisera till regeringsskifte, trots regeringen Perssons handfallenhet. Även detta är till största delen beroende på moderaternas egen inkompetens.

Eller som en cynisk moderat skribent uttryckte det: "Sverige har en regering som inte borde vara regering – och en opposition som inte förtjänar att ta över."

Att Göran Persson skulle bilda regering i höst stod klart tidigt i våras. Ett stort antal moderater och andra borgerliga som jag talade med från denna period fram till valet var övertygade om att valet var kört.

Borde man då inte ha gjort något radikalt för att påverka händelseförloppet?

Strategi eller haveri?

Det finns två tänkbara förklaringar till den borgerliga handfallenheten som är värda att diskutera – strategiteorin eller haveriteorin.

Strategiteorin säger att borgerlighetens centralgestalt, moderaterna, egentligen gav upp det här valet och

istället investerade i framtiden. Carl Bildt vet vad han håller på med. Syftet är att på lite sikt lägga grunden för en ny politisk konstellation i svensk politik, ett förnyelsealternativ baserat på resterna av det gamla 1900-talssamhällets partier.

Detta är också en strategi som inkluderar antagandet att (s) är det enda parti som kan göra Sverige till ett EMU-land, vilket storkapitalet insiktsfullt meddelat sina politiska företrädare.

Bra profil?

Strategiteorin kan också vara förklaringen till det nya och intressanta argument som moderaterna använde under valrörelsen, det ständiga påpekandet att vi trots höga skatter – som drabbar även de fattiga – inte har hög välfärd. Det var ett sätt att resonera som många inom (s) kände visst besvär inför. Dock är det kanske lite oklart i vilken utsträckning traditionellt borgerliga väljare upplevde detta som en bra profil.

Haveriteorin säger att (m) i grunden är så fylld av ångest och vantrivsel att folk inte törs tala öppet om att man är på väg att bli marginaliserade i svensk politik. Partiledningen omges av ja-sägare och karriärister som bara går och väntar på att en krasch ska ge dem chansen att flytta fram positionerna. Moderaterna är, enligt detta sätt att se det, redan satt offside av den historiska utvecklingen och består nu av ett antal självmaximerande individer. De går och bevakar sina

positioner – och väntar på en möjlighet att utnyttja en lucka i ledartoppen.

Det är svårt att säga vilken av dessa teorier som stämmer bäst med verkligheten. Det enda vi med bestämdhet kan säga är att moderaterna – och borgerligheten – borde ha haft en betydligt bättre position.

Socialismen har misslyckats med att bygga ett alternativ till det marknadsekonomiska samhället. Det är ett globalt faktum, men också i hög grad ett nationellt konstaterande. Socialdemokratin är på reträtt från i stort sett alla de programpunkter som partiet ställde upp under rekordåren. Vänsterpartiets framgångar sker först sedan partiet flyttat in mot mitten, säger sig acceptera den borgerliga demokratin, omfamnat småföretagarna, krävt skattesänkningar, ignorant konstaterat att det är OK att anlita svart arbetskraft, och slutligen faktiskt plockat ner Leninporträtten.

Men denna kollaps för det socialistiska samhällsalternativet har inte givit upphov till någon borgerlig hegemoni. Även om moderaterna har sett det mesta av sitt program från sjuttio-talet genomföras, har inte någon bildsk dominans upprättats. Snarare råder Pax Persson, ehuru något darligt, då alla i skrivande stund tycks drömprata om nyval.

Så, varför sjunger då Lundell inte att han ser blått?

Därför att borgerligheten egentligen inte känner sig road av att lotsa fram ett nytt samhälle. Man känner

sig inte i förbund med någon folklig vrede över tjuvsamhället. Moderaternas samhällskritik är egentligen ytlig. Den mer ideologiskt betonade insikten om välfärdsstatens fundamentala problem finns hos en liten grupp moderater. Hos borgerligheten i stort är det de egna skatterna man klagat över – liksom andra vardagsproblem som anses bottna i att (s) är onda eller inkompetenta. Det är en reflexmässig kritik mot politik och socialdemokrati som håller samman moderaterna, inte en genuin ideologisk gemenskap.

Gubbiga moderater i slutna rum

Är moderaterna kloka ser de till att behålla Carl Bildt, rensa leden snäppet under på yngre gubbar (gör dem till landshövdingar och generaldirektörer!) och lyfta in ett antal av de verkligt unga som prinsar och prinsessor. Som det ser ut nu är moderaterna på väg att bli en ganska gråtosig sammanslutning, väl i klass med socialdemokratin.

Partiet bör framförallt sträva efter en större mångfald bland sina företrädare. Alla som ser ut som – och låter – precis som de som redan finns i partiets ledande kretsar bör hållas stängna. Nu är det tvärtom.

Således. Peta bort alla över fyrtio. Spar någon gammal veteran för säkerhets skull. Satsa på mångfald. Tala öppet om den egna inkompetensen. Och visa lite genuin ilska över tjuvsamhället.